

Andela FRANČIĆ (Zagreb)

MEDIMURSKA PREZIMENA MOTIVIRANA ZANIMANJEM

U radu se analiziraju prezimena motivirana zanimanjem koja su zabilježena 1948. godine u Međimurju. Uočava se raznojezični apelativni supstrat u prezimenskoj osnovi, osvrće se na etiologiju i tvorbu te se na temelju dobivenih rezultata iščitavaju karakteristike tog dijela međimurskog antroponimikona.

Nastala da bi zadovoljila potrebu za što točnijom i preciznijom identifikacijom i diferencijacijom pojedinca u sve kompleksnijoj društvenoj zbilji, stalna, nasljedna i nepromjenljiva prezimena "vjerodostojni su spomenici materijalne i duhovne kulture naroda koji ih je stvorio i koji ih čuva kao izraze neprekinuta pamćenja".¹

Mnogo je istraživača koji su, težeći otkrivanju vrijednosti što ih prezimena u sebi nose, predlagali na različitim kriterijima zasnovane klasifikacije.² Izdvojit ćemo onu kojom se ukupnost prezimenskog fonda dijeli u četiri temeljne skupine: 1) prezimena od osobnih imena, 2) prezimena od nadimaka, 3) prezimena od etnika i etnonima te 4) prezimena motivirana zanimanjem tzv. uslužna prezimena.³

Predmet ovog našeg rada jesu uslužna prezimena što su registrirana za popisa

¹ P. Šimunović, *Naša prezimena*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1985, str. 10.

² Navest ćemo samo dva primjera: T. Stamatovski (*Makedonska onomastika*, Skopje 1990, str. 178) predlaže da se semantičkom klasifikacijom prezimena podijele u dvije skupine: a) »prezimenjata izvedeni od lično ime« i b) »prezimenjata izvedeni od prekar«. Klasifikacijska shema A. Šupuka (Klasifikacija prezimena po značenju, *Jezik*, 4, Zagreb 1967/68, str. 121-127) sadrži dvadeset prezimenskih kategorija: posesivna prezimena nastala od osobnih imena, prezimena nastala od hipokorističkih i deminutivnih osobnih imena, prezimena od oznaka za fizičke i moralne osobitosti, prezimena od životinjskih imena, prezimena od riječi za zanimanje i nomina agentis, prezimena od riječi za biljke i plodove, prezimena od riječi za orude i različite predmete... samo su neke od njih.

³ Usp. P. Šimunović, o. c., str. 21-32.

pučanstva 1948. godine u Međimurju. Građu smo crpili iz *Leksika prezimena SR Hrvatske po naseljima* (rukopis).

Cilj nam je da pokušamo otkriti vjerojatnu etiologiju pojedinih prezimena navedenoga tipa i vezu s međimurskim podnebljem, da u osnovnim crtama prikazemo njihovu tvorbenu strukturu, da se osvrnemo na prisutnost aloglotskih elemenata te da na temelju dobivenih rezultata iščitamo odlike međimurskih uslužnih prezimena.

Prezimena u osnovi kojih je termin vršitelja obrta, odnosno zanimanja uopće (koja dominiraju u istraživanom korpusu) pribrojiti ćemo i ona što se temelje na leksemima koji znače kakvu društveno-upravnu funkciju, titulu ili društveni status (*Kralj*,⁴ *Županec*, *Purgar*, *Vidmar* i sl.) kao i prezimena čiji je predložak leksem preuzet iz vojne terminologije (*Lajtman*, *Soldat*, *Katančić* i sl.). Prezimena u čiju je osnovu ugrađen naziv zanimanja njihova prvotnog nositelja datiraju iz feudalizma kasnog srednjeg vijeka kad onovremena trgovišta nastanjuju obrtnici. Starina pojedinih obrta i potreba za obrtnicima određenoga profila u gotovo svakoj seoskoj sredini uzrokom je frekventnosti prezimena tipa *Kovač*, *Lončar*, *Varga* i sl.⁵ Obrti su se prenosili s koljena na koljeno, a zajedno s njima nasljedovao se i termin vršitelja obrta koji se pridijevao osobnom imenu i na taj se način pridonosilo preciznijem imenovanju. Poprimivši sve odlike prezimena izrazi poput *Tkalec*, *Mlinarić*, *Kolarić*, *Ribić*, *Žagar*... balzamirali su prepoznatljiv (ali za onomastičku komunikaciju nebitan) leksički sadržaj – čitavu lepezu zanimanja od koji su mnoga tek spomen na prošla vremena (*Dretar*, *Drvenkar*, *Šopar*, *Tkalčec*).

Najstariji do danas sačuvan sistematski zapis antroponimije na međimurskom tlu – izvještaji kanonika vizitatora o pojedinim župama – seže u 17. stoljeće.⁶ Iz popisa kućegospodara trgovišta Čakovec.⁷ koji sadrži 102 imensko-prezimenske potvrde⁸ izdvojiti ćemo one s uslužnim prezimenom kao ilustraciju njihove frekvencije:

Matija *Tkalec*, Stjepan *Sabol*, udova *Svećarka*, Nikola *Sabol*, Ivan *Tkalec*, Franjo *Sabol*, Juraj *Šopar*, Mihalj *Svećar*, Grga *Sabol*, Juraj *Tkalec*, Juraj *Sabol*, Barbara *Fištrović*, udova *Sabol*, Mihalj *Šoštar*, udova *Grabar*, Mihalj *Sabol*, Andrija *Kovač*, Stjepan *Sabol*, udova *Kolarić*, Ivan *Čižmešija*, Petar *Tišljar*, Mihalj *Kovač*, udova *Kočiška*, Nikola *Šoštar*, Andrija *Tkalec*, Juraj *Čižmešija*, Krištof *Školnik*, Martin *Sokač*, Luka *Fišter*, Juraj *Tišljar*, Petar *Srebrnar*, Jakob *Barber*, Juraj *Špoljar*, Stjepan *Barber*, Ana *Srebrnarić*, Petar *Šoštar*, Ivan *Čižmešija*, Josip *Kramar*,

⁴ Prezimena tipa *Car*, *Kralj*, *Kardinal* vjerojatno su nadimačkog postanja.

⁵ Usp. V. Zečević, Najčešća prezimena u SR Hrvatskoj, *Onomastica jugoslavica*, 10, str. 269–275.

⁶ Izvještaje donosi R. Horvat u knjizi *Poviest Međimurja*, Zagreb 1944.

⁷ Vidi R. Horvat, o. c., str. 85–86.

⁸ Udovice su imenovane samo prezimenom.

Juraj Barber, Juraj Remenar, Lucija Špoljarić, Lovro Cestar, Ivan Špoljar, Stjepan Remenar, Mirko Sabol, Nikola Remenar, Ivan Mesar, Juraj Špoljar, Nikola Čižmešija, Martin Čižmešija, Nikola Čižmešija, Juraj Čižmešija.⁹

Nekolikostoljetna distanciranost od vremena ustaljivanja dvoimenske formule te selilački karakter prezimena uzrokom su nepoznanica vezanih uz okolnosti koje su dovele do nastanka određenog prezimena. Imajući u vidu doprezimensku semantiku apelativa¹⁰ na kojima se zasniva u ovom radu analizirani prezimenski fond, pokušat ćemo otkriti vjerojatni razlog pojavnosti nekih od motiva u prezimenima Međimurja.

Pojedina su prezimena pretkaziva u gotovo svim antroponimicima. Budući da je svako oveće selo imalo svog kovača, svaka župa svog zvonara, prezimena od tih apelativa izdvajaju se svojom čestotnošću.¹¹ Neka su se zanimanja razvila uglavnom u onim krajevima gdje su postojali uvjeti za bavljenje njima, npr. bavljenje lončarstvom i opekarstvom zahtijevalo je glinom bogat kraj. U rijekama optočenom i brojnim potocima ispresijecanom Međimurju uz očekivane *Kovače*, *Zvonare* naići ćemo i na *Mlinarce*, *Ribiće*, *Halase* (mađ. *halász* 'ribar'), *Brodare*... Močvarno tlo pogodovalo je rastu vrbe i rogoza od kojih su korpari (prezime *Korpar*) i rogožari (prezime *Rogožar*) pleli različite predmete. Na nekadašnje bogatstvo šuma, stoljećima glavnog izvora materijala za gradnju kuća, gospodarskih objekata i sl. (usp. naziv »drveno Međimurje«) koje su obilovale lovnom divljači podsjećaju prezimena *Drvarić*, *Drvenkar*, *Forštnarić*, *Cimerman*, *Žagar*, *Jagar*, *Vadas*... Vinorodni kraj gornjeg Međimurja koji zauzimaju tzv. Međimurske gorice nezamisliv je bez bačvara (prezime *Pintar*). Da i nije pisanih izvora te usmene predaje o međimurskim ispiraćima zlata, o tom starom mukotrpnom zanatu svjedočilo bi prezime *Zlatarek*. Od lana i konoplje, nekad važnih ratarskih kultura u Međimurju, tkalci (prezime *Tkalec*) su tkali tkanine koje su šili krojači (prezimena *Krajačić*, *Žnidar*, *Sabol*).

S vremenom se povećavao broj obrtnika određene struke te su se oni, da bi zaštitili i proširili svoje povlastice i poboljšali svoj društveno-ekonomski utjecaj, po-

⁹ U ovom nevelikom popisu može se uočiti pojavnost istih imensko-prezimenskih sintagmi (po dva puta javljaju se *Juraj Špoljar*, *Juraj Čižmešija*, *Nikola Čižmešija*, *Ivan Čižmešija*). Kako ovakvi primjeri ne udovoljavaju zahtjevu za točnom identifikacijom, vrlo je vjerojatno postojanje nadimka (osobnog ili obiteljskog kojim se u komunikaciji preciziralo o kojem je Jurju Špoljaru, Jurju, Ivanu ili Nikoli Čižmešiji riječ.

¹⁰ Antroponimizacijom dolazi do descemantizacije, praznjenja apelativnog sadržaja.

¹¹ Usp. V. Zečević, o. c., F. Jakopin, Nekaj značilnosti najfrekventnejših slovenskih priimkov, *Wiener Slavistisches Jahrbuch*, XXI, 1975, str. 96; S. Sekereš, Slavonska i baranjska prezimena izvedena od riječi za oznaku zanimanja, *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, XXIX/2, Novi Sad 1986, str. 139.

čeli udruživati u strukovne organizacije — cehove.¹²

Imajući u vidu činjenicu da »razlikovni element u imenu jest bitno obilježje u sadržaju imena i glavni razlog nadijevanja imena«,¹³ zaključujemo da je proces formiranja prezimena, sudeći po apelativima što ih nalazimo ugrađene u uslužna prezimena, morao prethoditi vremenu cehovskih udruga.¹⁴

Spomenimo i to da je prezime *Ratajec* (: *rataj* 'orač, obrađivač zemlje, poljodjelac') jedino u istraživanom korpusu čija se motivika kosi s prirodom imenovanja. Jer, imenovati nekoga ratarom u kraju gdje su svi obrađivali zemlju bilo bi vrlo nefunkcionalno s onomastičkoga gledišta. Valjalo bi pomnim praćenjem njegove pojavnosti u pisanim izvorima doći do argumenata kojima bi se mogla opravdati njegova prisutnost u poljoprivrednom Međimurju. Iako je prema popisu iz 1948. najviše potvrda prezimena *Ratajec* upravo iz Međimurja,¹⁵ relativno mali broj nositelja dopušta pretpostavku da je možda riječ o prezimenu nositelja čiji su preci doselili u mursko-dravsko međurječje.

Mnogobrojne promjene u životu današnjeg Međimurca rezultirale su nestajanjem pojedinih zanimanja (npr. nema više tkalaca, kožara, ovčara, maltara, rihtara...). Takvi apelativi ugrađeni u prezimena svojom su jednoznačnošću garancija pravilnog razumijevanja onomastičke poruke.

I letimičnim pogledom na međimurska uslužna prezimena uz idioglotske zamjećujemo i priličan udio aloglotskih leksema. Među potonjima u ulozi jezika davaoca (koji ne mora uvijek biti jezik izvornik nego posrednik)¹⁶ najčešće se javljaju:

njemački: *Bek* (: *Beck* 'pekar'), *Ciglar* (: *Ziegler* 'opekar'), *Cimerman* (: *Zimmermann* 'tesar'), *Fišer* (: *Fischer* 'ribar, ribič'), *Flajšer* (: *Fleischer* 'mesar'),

¹² Bilo da su imali vlastiti ceh ili su bili udruženi u tzv. veliki ili stari ceh. u Međimurju se spominju ovi obrtnici: krojači, čizmari, srebrnari, remenari, drekslari, tišljari, pekari, špoljari, kovači, kolari, sedlari, krznari, lončari, mlinari, bačvari, šajkaši, košari, malari, tkalci, vužari, stolari, kapari, češljari, zlatari, krčmari, trgovci, nožari i ribari. Usp. D. Toma, Cehovi u Međimurju, *Zbornik Pedagoške akademije Čakovec*, Čakovec 1972, str. 81-87; D. Feletar, Obučarstvo i kožarstvo Varaždinskog kraja do 1945. godine, *Radovi Zavoda za znanstveni rad JAZU*, br. 3, Varaždin 1989, str. 111-152; isti, Pravila legradskog Šošarskog i kušnjarskog ceha iz 1697. godine, *Podravski zbornik*, Koprivnica 1975, str. 134-145.

¹³ P. Šimunović, *Istočnojadranska toponimija*, Logos, Split 1986, str. 23.

¹⁴ Počeci obrtničkih cehovskih udruženja u Međimurju sežu u 15. stoljeće (»1480. kralj Matijaš potvrdio je štatute čakovečkom i legradskom nožarskom cehu«, J. Haller, *Legrad története*, Eszék 1912, str. 133), ali tek u idućim stoljećima (osobito 17-19) dolazi do njihova procvata.

¹⁵ Usp. *Leksik prezimena Socijalističke Republike Hrvatske*, Zagreb 1976.

¹⁶ Npr. prezimena *Gerencser*, *Sakač*, *Kulčarić*, *Mesaroš* i *Vajda* temelje se na slavenskim leksemima koje su posudili Mađari, prilagodili ih svom jeziku te su se u pomadarenu liku vratili k nama.

Šlibar (: *Schreiber* 'pisar'), *Tišljarić* (: *Tischler* 'stolar'), *Veber* (: *Weber* 'tkalac'), *Žagar* (: *Säger* 'pilar')...

mađarski: *Gerencser* (: *göroncsér* 'lončar'), *Halas* (: *halász* 'ribar, ribič'), *Hege-duš* (: *hegedűs* 'violinist'), *Katanec* (: *katana* 'vojniki'), *Sakač* (: *szakács* 'kuhar'), *Varga* (: *varga* 'postolar'), *Sabol* (*szabó(I)* 'krojač')...

Znatno je manje prezimena što se zasnivaju na leksemima turskog porijekla: *Čizmešija* (: *çizmeci* 'čizmar'), *Samardžija* (: *semerci* 'sedlar'), *Spahija* (: *sipahi* 'vojniki, posjednik spahiluka koji je dužan da ide u vojsku u slučaju rata')...

Udio ostalih jezika (latinskog, talijanskog, francuskog) gotovo je neznatan.

Obrtnici doseljeni iz Njemačke, Austrije i Češke čiji je dolazak stimulirao i podržavao sam hrvatsko-ugarski kralj Bela IV.,¹⁷ dugovjeko susjedstvo s Mađarima te njihovo neprestano pretendiranje na Muraköz,¹⁸ devedesetogodišnja vladavina Turaka na području koje graniči s Međimurjem¹⁹ — samo su neki od vjerojatnih povoda infiltracije iščitanih aloglotskih leksema u međimurski antroponimikon.

Do procesa antroponimizacije, u našem slučaju poprezimenjivanja, moglo je doći ili u jeziku primaocu (hrvatskom) ili u jeziku davaocu (njemačkom, mađarskom, turskom...). Ako je realizirana prva od navedenih mogućnosti, do unosa aloglotskog apelativa u leksički sustav jezika primaoca došlo je u pretprezimenskom razdoblju, njegova (apelativna) semantika transparentna je govornicima toga jezika, a posuđenica je uvijek grafijsko-fonološki, morfološki i tvorbeno prilagođena uzusima jezika primaoca i ravnopravno s idioglotskim leksemima sudjeluje u prezimenskoj tvorbi (*Pintar, Pintarić, Žnidar, Žnidarić, Sabol, Sabolek, Šoštar, Šoštarec...*). S druge strane, ako je antroponimizacija izvršena u jeziku davaocu, riječ je o importiranom, neadaptiranom prezimenu čiji je nositelj (odnosno njegovi preci) najvjerojatnije doseljenik iz drugog jezičnog (i etničkog) područja.²⁰ Iz navedenog zaključujemo da sama prisutnost aloglotskog leksema u prezimenskoj postavi ne znači a priori i strano etničko porijeklo njegova nositelja.

U građi kojom raspolazemo naišli smo na priličan broj prezimena što se temelje na raznojezičnim sinonimnim apelativima. Navest ćemo samo neke primjere:

Krajačić, Šilec, Švelec : Žnidar : Sabol : Terzić

Švec : Šoštarec : Varga : Čizmešija

Ribić : Fišer : Halas

¹⁷ Usp. R. Horvat, o. c., str. 24.

¹⁸ Muraköz je mađarska prevedenica toponima Međimurje.

¹⁹ Turci su vladali Nagykanizsom, mađarskim gradićem u blizini granice s Međimurjem (odnosno Hrvatskom), od 1600. do 1690.

²⁰ Osobito je mnogo takvih prezimena u Čakovcu, upravnom, privrednom i kulturnom središtu Međimurja.

Mesar : Flajšer : Mesaroš
Pisar : Šlibar
Sudec : Rihtarić, Šoltić, Schulteis
Zvonar : Mežnar
Kolar : Vagner
Zlatarek : Goldner.

Većina prezimena zasnovana je na leksemima koji nemaju svoj ekvivalent

a) među prezimenima idioglotskog ishodišta:

Glažar, Kelner, Cimerman, Tišlar, Katanec, Flegar, Ciglar, Feletar, Jagar, Klanfar, Pintar...

b) među prezimenima aloglotskog ishodišta:

Drvenkar, Klobučar, Ovčar, Sitar, Strelec, Kozar, Rešetar, Vučenič, Kamemar, Žličar, Vračec...

Prije nego što s gledišta imenske tvorbe analiziramo međimurska uslužna prezimena, recimo da su apelativne izvedenice u njihovoj postavi, što pretežno označuju vršitelja radnje, nastale pridavanjem sufikasa koji su tipični nositelji te oznake u jeziku davaocu: *-er* u njemačkom (*Fišer*), *-s*, *-š* u mađarskom (*Halas, Hegeduš*). U idioglotskim leksemima dominantna je tvorba sufiksom *-ar* koji je sveslavenski, a potječe iz balkanskog latiniteta,²¹ no zbog velike frekvencije u hrvatskom jeziku i ne osjećamo ga kao strani.²² Njegova je pojavnost uočljiva i u znatnom broju prezimena od apelativa njemačkog ishodišta (*Tišljar, Pintar...*).

S aspekta prezimenske tvorbe sav raspoloživi nam korpus može se podijeliti u dvije skupine:

a) prezimena nesufiksarne tvorbe (205)

b) prezimena sufiksarne tvorbe (96).

Prezimena nesufiksarne tvorbe jesu antroponimizirani apelativi koji su bez ikakve formalne preinake na planu izraza prešli iz jedne imeničke kategorije (opće imeničke) u drugu (vlastita imena) postavši stalnim, nasljednim i nepromjenljivim identifikacijskim oznakama. Veliko počtano slovo u pisanim tekstovima jedini je signal njihove razlikovnosti koja se potpuno gubi u usmenoj komunikaciji. U toj prezimenskoj skupini uz idioglotske nalazimo i znatan broj aloglotskih (najčešće adaptiranih) prezimena, odnosno apelativa na kojima se ona temelje: *Fišer, Veber, Vagner, Katona, Miler, Flajšer...* Premoć prezimena ove skupine nad prezimenima iz skupine b)

²¹ Vidi P. Skok. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 1. Zagreb 1971. s. v. *-ar*.

²² Vidi S. Babić. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku. Nacrt za gramatiku*, Zagreb 1986. str. 46.

posljedica je relativno ranog ustaljivanja prezimena u Međimurju.²³

Prezimena sufiksalne tvorbe nastala su tako da je osnovi (ako je ona aloglotskog postanja, obavezno je adaptirana: *Forštnarić, Šoštarec, Špoljarić*) dodan jedan od idućih sufikasa:²⁴

- ić (67) (*Kovačić, Ključarić, Mlinarić, Kolarić, Ribarić...*)
- ec (12) (*Mlinarec, Vargec, Katanec, Šoštarec, Tkalčec...*)
- ek (9) (*Krčmarek, Mesarek, Sabolek, Knapek, Kolarek...*)
- ović (4) (*Katanović, Meštović, Sabolović, Popović*)
- ević (3) (*Carević, Knežević, Popovčević*)
- ica (1) (*Pintarica*)
- šić (1) (*Žnidaršić*)

Dominacija tvorbenog sufiksa *-ić* te znatnija zastupljenost sufikasa *-ec* i *-ek* pretkaziva je ima li se u vidu da su prezimena izvedena sufiksom *-ić* najčešći primjer tipično hrvatskih prezimena, a sufiksi *-ec* i *-ek* (uz *-ić*) odaju vezu s kajkavskim idiomom dio kojega su i međimurski govori.

Bez obzira na to pridaje li se idioglotskoj ili aloglotskoj osnovi tvorbeni je sufiks uvijek idioglotski (*Drvarić, Šoštarec*). Kad su u pitanju prezimena od apelativa aloglotskog ishodišta to je siguran znak da je do antroponimizacije došlo u hrvatskom jeziku, a vjerojatna je i semantička prozirnost takvih apelativa u doba formiranja prezimena.

Navedimo i neke od primjera paralelne tvorbe tj. tvorbe u kojoj sudjeluje ista osnova i različiti sufiksi:

- Sabolčec, Sabolčić, Sabolović, Sabolić, Sabolek, Sambolec*
- Katanec, Katančić, Katanović*
- Mesarek, Mesarić*
- Mlinarec, Mlinarić*
- Kolarek, Kolarić*

²³ Proces formiranja prezimena u Međimurju veže se uz crkvene matice koje su uvedene poslije Tridentinskog koncila (1545–1563). Najstarije sačuvane međimurske matice datiraju iz 17. st.

²⁴ Brojka u zagradi označuje koliko je prezimena tvoreno kojim sufiksom.

²⁵ Mnogim stanovnicima Međimurja, pogotovu pripadnicima mlade generacije, netransparentna je semantika leksema kao što su *jaĝar, katona, pintar, sokač* i dr. O njihovoj nekadašnjoj životnosti svjedoče, uz ostalo, i zapisi narodnog stvaralaštva. Navest ćemo samo nekoliko primjera: *Ne bi štela ja pintara. / pintar kaj zasluži, se za vino da. / pintar pinta, ženu si zapinta.* (V. Žganec, *Hrvatske pučke popijevke iz Međimurja*, knj. 1, Zagreb 1990, str. 85); *Kre loga je voska steza. / po njoj jaše mladi jaĝar. / mladi jaĝar neženjeni.* (isti izvor, str. 49); *Gospa Bujanica, praf fina sokačica. [moraji so] veljkem kotlo skuhati gulješa za gospodo lovce.* (I. Zvonar i dr., *Usmena narodna književnost na tlu Međimurja*, Čakovec 1987, str. 297).

Među takvim prezimskim parovima ili nizovima gotovo je isključiva²⁶ prisutnost izvedenica sufiksom *-ić*.

Udio uslužnih prezimena (njih 301) u ukupnom međimurskom prezimskom fondu (oko 3000 prezimena) iznosi 10 posto. Slično stanje nalazimo i u slavonskom antroponimikonu gdje na prezimena od riječi za zanimanje i zvanje otpada 8 posto.²⁷

Najviše je nositelja 1948. godine u Međimurju imali prezime *Kovačić* (899). Sljede *Kovač* (770), *Pintarić* (689), *Mesarić* (738), *Varga* (579), *Kolarić* (552), *Sabol* (498), *Šafarić* (348), *Mlinarić* (281), *Pintar* (226)...

U prezimenima aloglotskog porijekla vrlo su česti varijacijski likovi:²⁸ *Fajfer*, *Pfajfer*, *Pfeifer*; *Fišer*, *Fischer*; *Kučiš*, *Kočiš*, *Kučuš*; *Korpar*, *Korper*, *Korbar*, *Körber*; *Oštarijaš*, *Oštarjaš*, *Ošterjaš*; *Paler*, *Paller*, *Pallir*... Varijacije idiolotskih prezimena svode se na nekoliko primjera tipa *Drvenkar* – *Dervenkar*, *Tkalec* – *Tkaljec*.

Usporedimo li frekventnost pojedinog uslužnog prezimena u Međimurju s frekventnošću tog istog prezimena u svekolikom antroponimikonu Hrvatske, uočavamo nekoliko skupina prezimena:

a) prezimena frekventna i u Međimurju i u Hrvatskoj (*Kovačić*, *Pintarić*, *Varga*...),

b) prezimena izrazitije frekventnosti čiji je glavni areal upravo Međimurje (*Šafarić*, *Šoltić*, *Rihtarec*...),

c) prezimena koja su imala vrlo mali broj nositelja i u Međimurju i u Hrvatskoj (*Popovčević*, *Forštnarić*, *Pfeifer*...),

d) prezimena slabo frekventna u Međimurju, a frekventnija u ostalom dijelu Hrvatske (*Knežević*, *Vitez*, *Terzić*, *Šmit*...).

Recimo i to da se većina frekventnijih prezimena Međimurja sreće po gotovo cijelom njegovom području, a tek za rijetka možemo reći da su imala svoje nositelje samo u donjem (istočnom) Međimurju (npr. *Igrec*, *Čižmešija*, *Gosarić*), odnosno u gornjem (zapadnom) Međimurju (npr. *Krajačić*, *Rihtarec*, *Županec*).

Najveći broj različitih prezimskih likova zasniva se na mađarskom apelativu *sabo(l)*:²⁹ *Sabol*, *Sabolić*, *Sabolek*, *Sambolec*, *Sabolček*, *Sabolčić*, *Sabolović*. Na karti smo prikazali njihov razmještaj. Izuzmemo li likove *Sabolović*, *Sabolčić* i *Sambolec* (koji su imali samo jednog ili dva nositelja) uočiti ćemo sljedeće: prezi-

²⁶ Izuzetak su prezimena s osnovom *Varga(-)*.

²⁷ Usp. S. Sekereš, Slavonska prezimena. *Onomastica jugoslavica*, 2. Zagreb 1970. str. 181. Postotak bi bio približniji onom u Međimurju da autor nije u zasebnu skupinu izdvojio »prezimana nastala od oznake državne i crkvene hijerarhije«.

²⁸ U pojedinim varijacijskim prezimskim likovima nije isključeno da je riječ o krivom zapisu.

²⁹ »Dočetno *-l* nastalo je od bilabijalnog elementa u staromadžarskom dvoglasu *-ou > ó*.« P. Skok, o. c., knj. 3. s. v. *sabol*.

mena *Sabo* i *Sabolčec* imaju jasno diferencirane areale prostiranja — *Sabo* uz samu sjeverozapadnu granicu Međimurja, a *Sabolčec* južno od tog područja; nositelji prezimena *Sabol* (njih 489), najfrekventnijeg iz ove skupine, živjeli su u 35 naselja i to uglavnom istočno od Čakovca; *Sabolići* su bili stanovnici triju naselja na krajnjem istoku (u dvama je supostojalo i prezime *Sabol*); prezime *Sabolek* koncentrirano je u šestima srednjomeđimurskim naseljima (u četirima od njih potvrđeno je i prezime *Sabol*).

U Međimurju su, kao što smo već spomenuli, zabilježena prezimena koja se temelje na raznojezičnim leksemima sa značenjem 'krojač' (*Krajačić*, *Švelec*, *Šilec*; *Žnidarić*; *Terzić*; *Sabol*). Međutim, jedino su apelativi *žnidar* i *sabol* ugrađeni u veći broj prezimskih likova (3, odnosno 5). Za kanonskih vizitacija potvrđena su prezimena *Sabol*, *Sabo* i *Sabolec*³⁰ (a u Čakovcu postoji sabolski ceh³¹), što upućuje na starinu leksema *sabol* u ovom kraju. Danas izvorni govornici uglavnom upotrebljavaju germanizam *šnajder*, a hungarizam *sabol* prepoznaju tek kao prezime (tj. *Sabol*).

Odlike međimurskih prezimena motiviranih zanimanjem (jedna desetina ukupnog prezimenskog fonda, dominacija neizvedenih struktura, znatan udio prezimena zasnovanih na aloglotskim — najčešće njemačkim i mađarskim fonološko-grafijski adaptiranim leksemima...) valjalo bi usporediti s identičnim prezimenskim materijalom susjednih područja te na temelju sličnosti i razlika iščitati im specifičnosti.

Registar međimurskih prezimena motiviranih zanimanjem

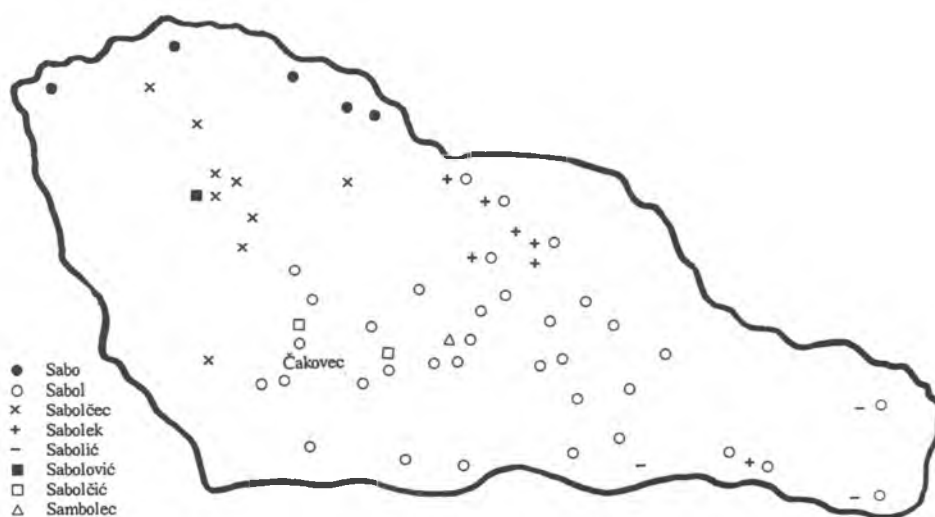
Ban	Ciglar	Fajfer	Glaser	Haramija
Barber	Ciglarić	Feletar	Glažar	Hauptman
Barbir	Cigler	Fischer	Goldner	Hegediš
Bek	Cimerman	Firšt	Gombar	Hegeduš
Bermanec	Čizmadija	Fišer	Gosarić	Herceg
Bikslmeister	Čizmazija	Fišter	Grabant	Hlebar
Blazinarić	Čižmešija	Fištor	Grabar	Husar
Brodar	Dervenkar	Flajšer	Granater	Igrec
Brodarić	Dretar	Flegar	Granatir	Jagar
Bubnjar	Drvarić	Forštnarić	Grebenar	Jagarić
Car	Drvenkar	Fortnar	Gredar	Jagarinec
Carević	Drvoderić	Fortner	Grobar	Kajžar
Cesar	Dvoran	Gerencar	Grof	Kamenar
Cestar	Dvorski	Gerencer	Halas	Kardinal

³⁰ Usp. R. Horvat, o. c., str. 85 i dalje.

³¹ Usp. *Prottochol za ceha sabolskog od biršagov za leto 1851–1880*. D. Toma, o. c., str. 81.

Katančić	Kožar	Meznarić	Ratajec	Šilec
Katanec	Kožarić	Mežnarić	Remenar	Šipoš
Katanović	Krajačić	Mežnjarić	Rešetar	Šipuš
Katona	Kralić	Miler	Ribarić	Škafar
Kaučić	Kralj	Mlinarec	Ribić	Škof
Keler	Kraljić	Mlinarić	Rihtarec	Škrinjar
Kelnar	Kramar	Molnar	Rihtarić	Šlibar
Kelnarić	Krčmar	Oštarijaš	Sabo	Šliber
Kelner	Krčmarek	Oštarjoš	Sabol	Šmit
Klanfar	Križarić	Ošterjaš	Sabolčec	Šoltić
Klobučar	Krznar	Oštir	Sabolčić	Šopar
Klobučarić	Krznarić	Palatinuš	Sabolek	Šoštar
Ključarić	Kučiš	Paler	Sabolić	Šoštarec
Ključarić	Kučuš	Paller	Sabolović	Šoštarić
Knapek	Kuhar	Pallir	Sakač	Špolar
Knapić	Kuharić	Pandur	Samardžija	Špolarić
Knichtl	Kuhta	Pap	Sambolec	Špoljar
Knez	Kulčar	Pek	Schulteis	Špoljarić
Knezić	Kupec	Pfaifer	Sebar	Štibler
Knežević	Lajtman	Pfeifer	Sekereš	Štampar
Knežić	Lebar	Pilko	Sitar	Šubaša
Kočiš	Leiner	Pintač	Sokač	Švec
Kolar	Lesar	Pintar	Sokačić	Švecz
Kolarek	Logožar	Pintarica	Solar	Švelec
Kolarić	Lončar	Pintarić	Solarić	Takač
Kolezarić	Lončarić	Pinter	Soldat	Tašner
Komes	Magister	Piskač	Spahija	Terzić
König	Majer	Pišpek	Srdar	Tišlarić
Körbar	Majerić	Pivar	Srebrnar	Tišler
Korber	Malnar	Plesničar	Strelac	Tišlerić
Koritar	Malovarec	Popovčević	Strelec	Tišljarić
Korpar	Maltar	Popović	Sučić	Tišljer
Korper	Maltarić	Potarek	Sudec	Tkalčec
Košar	Mesar	Potarić	Šafar	Tkalčić
Kovač	Mesarek	Purgar	Šafarić	Tkalec
Kovačić	Mesarić	Puškarić	Šekutar	Tkalić
Kozar	Mesaroš	Rajtar	Šekuter	Tkaljec
Kozarić	Meštović	Rajter	Šekutor	Tokar

Trajbar	Vargec	Volarić	Zvonar	Žnidarić
Trajber	Vargek	Vožar	Zvonarek	Žnidaršić
Vadas	Vaupotić	Vračec	Žagar	Župan
Vagner	Veber	Vračić	Žalar	Županec
Vajda	Vidmar	Vrtarić	Žganjar	Županić
Vajdić	Vitez	Vučenik	Žganjer	
Valpotić	Vojvoda	Zidarić	Žličar	
Varga	Volar	Zlatarek	Žnidar	

Summary

MEĐIMURJE LAST NAMES MOTIVATED BY OCCUPATION

In Međimurje, the Croatian area near the Hungarian border, 10% of all last names are those motivated by occupation. They are composed of idiosyncratic as well as alloglotic (mostly German and Hungarian) lexemes, usually orthographically and phonologically adapted. Some of these last names are based on synonymous appellatives in different languages (*Sabol, Krajačić, Žnidar, Terzić*). Only a third of these last names are formed with the usual last name suffixes (*-ić, -ec, -ek, -ović, -ević, -ica, -šić*) *-ić* being the most frequent. In 1948 in Međimurje the most frequent last name was *Kovačić*.